

Баасы
келишимдик
баада

ЖАЛАЛ-АБАД
АКК

Ноябрь

2019-жыл

№10 (203)

Биздин сунуш - сизге киреше!

Белес

Жалал-Абад Айылдык Консультациялык кызматтын гезити

ЖА АКК 20 жылдык юбилейин белгиледи

«Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматты» коомдук фонду (ЖА АКК) быйыл 20 жашка толду.

Юбилей ЖА АККнын облустук кеңсесинде белгиленди.

Юбилейге Өкмөттүн Жалал-Абад облусундагы ыйгарым укуктуу өкүлүнүн орун басары Ы.Ызабеков, Сузак, Базар-Коргон, Ноокен райондорунун акимдери, өнөктөш уюмдардан: GIZ, MSDSP KG, "Агролид" коомдук бирикмесинен, ЮСАИД, ОШ АКК, "Лесик Юг", "Био Сервис" "Арс-Кок" уюмдарынын өкүлдөрү катышты.

Андан сырткары ЖА АККнын башатында эмгектенип кеткен адистер, көп жылдар бою кызматташкан фермерлер келип катышып, маарекебизди биргеликте белгиледик. «Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы» (ЖА АКК) коомдук фонду Кыргызстандын түштүгүндөгү элеттиктерге айыл чарба багытында көмөк көрсөтүп келет.

Уюм 1999-жылы Кыргызстан Өкмөтүнүн демилгеси менен Айыл чарбасын өнүктүрүүнүн эл аралык фонду (МФСР) жана Швейцария өкмөтү, Дүйнөлүк Банктын колдоосу менен негизделген.

Максатыбыз: Консультанттар аркылуу айыл тургундарынын айыл чарба азык-түлүктөрүнө, билимге, инновацияга, төмөнкү пайыздагы насыяларга жана грантка жеткиликтүүлүгүн камсыздоо; түрдүү тренингдер, консультацияларды берүү аркылуу элдин жашоо деңгээлин жакшыртууга салым кошуу.

- ▲ 1000 ашуун өз ара жардамдашуу топтору түзүлдү.
- ▲ 100 000 ашуун дыйкандар түрдүү темаларда окутулду.

- ▲ 200 ашуун демонстрациялык талаалар уюштурулду.
- ▲ «Фермерс Органик Гарден», «Абдумалик-Ата» кайра иштетүүчү уюмдар менен кызматташат.
- ▲ Айыл коомдоштугун өнүктүрүү үчүн 50 ашуун долбоорлор аткарылды.
- ▲ 8000 фермерге ар жыл сайын түрдүү кызматтарды көрсөтүп келет.
- ▲ 200 ашуун инновациялык технологиялар иштелип чыккан жана кийрилген.
- ▲ Айыл чарба багытында китепчелер, модулдар иштелип жана басмадан чыгарылып, дыйкандар пайдаланууда.

Н.МАМАСАЛИЕВА

Йоддун мааниси жана йодду кайдан алабыз?

Йоддун адамдын ден соолугу үчүн өтө маанилүү экенине айрымдарыбыз көп деле маани бербейбиз. Йодсуз организмдин өсүүсүнө доо кетет, организмде заттардын алмашуусунда көйгөй жаралат. Бул боюнча изилдөөлөрдү жүргүзгөн врач Иса Коноевич Ахунбаев өзүнүн эмгектеринде жазып калтырган.

Керектүү деңгээлде йодду албай калган организмдин өсүүсүндө кемчиликтер болот, бирок йод кайдан келерин билбейбиз.

Йод эмнеге керек?

Йод организмде заттардын алмашуусун жөнгө салып турган калкан безинин гормондорунун негизги компоненти. Өзгөчө энедеги түйүлдүктүн өөрчүшү үчүн өтө маанилүү. Баланын өсүүсүнө, мээнин өнүгүшүнө, зат алмашууда негизги ролду ойнойт.

Эгерде кош бойлуу аялдын организмдин йод жетишсиз болсо, алардын балдары кабыл алууга

жөндөмсүз болуп калышат жана тубаса гипотиреоз илдетинин белгилери менен төрөлөт экен.

Болжолу, азык-түлүктөрдүн ичинен йоддун мыкты булагы болуп - ак эттүү балык жана жумуртка саналат. Бул көйгөйдү чечүү үчүн Кыргызстанда аш тузуна йод кошуп байытат. Йод жетишсиз болсо баланын ар тараптуу өсүшүнө чоң кесепети бар экендиги аныкталган.

Йодду кайдан алабыз?

Йоддун негизги булагы - деңиз азыктары.

Йоддун деңизден кургакка өтүп келген жолу жөнөкөй эмес. Иондор атмосферга көтөрүлүп, кийин жамгыр менен жерге түшөт. Аны өсүмдүктөр сиңирип, чөп менен азыктанган жаныбарлар аркылуу биздин азык-түлүктөрдө пайда болот.

Канча йод керектөө керек?

Аялдар күнүгө 150-300 микрограммга чейин йод колдонушу керек. Ал эми эркектер 150 микрограмм. Бирок биз колдонгон азык-түлүктөрдө йоддун канча болорун так эсептеп чыгууга мүмкүн эмес.

Диетологдордун айтканына караганда майлуу балыкта ак эттүү балыкка караганда йод азыраак болот.

Ошондуктан түркүндөштүрүп тамактанууда организмди керектүү заттар менен камсыздоодо чоң мааниси бар. Эт, сүт азыктарын, балык жегенди адатка айландырышыбыз керек.

С. Сыргатаева,
Карача айылына
"камыр турушту"
жайылтууда.

“Камыр туруш менен ачытылган нан жегиле”

Айыл тургундарынын суроо-талабы менен чыгарылды

кычкылы жана башкалар) колдонулат делет.

Айта кетчү нерсе, АКШ, Швеция жана башка кээ бир өлкөлөрдө ачыткысыз бышырылган нан кадимки көрүнүшкө айланган жана аны рахтын алдын алуу үчүн жешет.

КАМЫР ТУРУШ ДЕГЕН ЭМНЕ?

Камыр туруш – бактерия.

Аны үй жаныбарына салыштырсак да болот: ун менен азыктанып, суу ичет жана аба менен дем алат. Байыртадан кыргыз эли ачыган айранга, угутка, максымга же бозого бир аз ун кошуп чалып, тыныктырып, 3-4 күн ун жана суу менен азыктандырып отуруп камыр турушту даярдап алышчу. Ал азыркы ачыткынын (дрожжи) да, көптүргүчтүн (разрыхлитель) да ролун бирдей аткарчу. Жылуу сууга камыр турушту эзип, унду салып камыр жууруп, ачытып, андан соң нан бышырышкан. Камыр көп чыкканда кийинкиге муштумдай камыр туруш алып, аны унга бөлөп супаранын ичине салып сакташчу. Мындай камыр туруш менен ачытылган камырдан табигый таза жана жанга жагымдуу, бойго кубаттуу нан жасалчу.

КАМЫР ТУРУШ ЖАСООНУН ЖОЛДОРУ

Италия камыр турушу.

Керектелүүчү азыктар:

Жүзүм – 5-6 даана;
Булак суусу – 150 миллилитр;
Ун – 150 грамм.

Даярдоо ыкмасы:

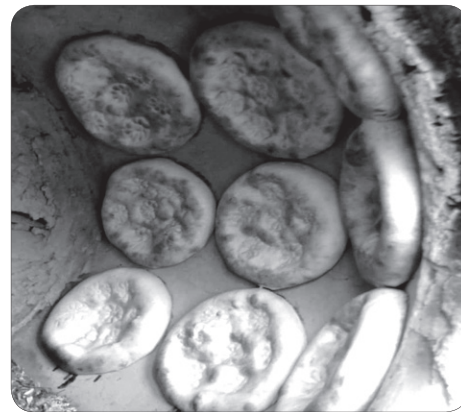
1-күн. Жүзүмдү эзип, ага 50 миллилитр жылуу сууну жана 50 грамм унду кошуп камыр жууруп, жакшылап ийлейбиз. Жуурулган камырды сүйрү формада 0,5 сантиметр калыңдыкта жайып, рулеттей кылып оройбуз. Оролгон камырды фарфор идишке салып, үстүнө көмгүдөй кылып суу куябыз да, идиштин бетин жаап, жылуу жерде 1 сутка тыныктырып коёбуз. Эртеси суу киргилденип, бетине майда көбүктөр чыгып калган болот. Эгер мындай процесс байкалбаса, анда камырды колуңуз менен ордуна бир аз козгоп, дагы 1 күн тыныктырууга туура келет.

2-күн. Идиштеги сууну төгүп, камырды алып, ага 50 грамм ун, 50 миллилитр суу кошуп камыр жасайбыз. Бул процесс

азыктандыруу деп аталат. Камырды жакшылап ийлеп, айнек идишке салып, оозун чүпүрөк менен жаап, жылуу жерге 1 суткага коёбуз.

3-күн. Камыр кайрадан 2-күндөгүдөй азыктандырылат. Ал канчалык көп күн азыктандырылса, ошончолук күчтүү камыр туруш алынат.

4-күн. Камыр туруштан камыр жасоого даяр.

Ун менен суудан жасалган түрү.

Керектелүүчү азыктар:

Буудай уну (2-3 сорт) – 150 грамм
Жылуу суу – 150 миллилитр

Даярдоо ыкмасы:

1-күн. Банкага 50 миллилитр жылуу сууну (кайнатылбаган) куюп, 50 грамм унду (2 аш кашык) салып аралаштырабыз. Жыйынтыгында коюу каймактай болгон аралашмага ээ болобуз. Аралашманы банкага салып, оозун 3 жеринен тешилген желим капкак менен бекем жаап, жылуу (20-28 градус), караңгы жерге 12 саатка коюп коёбуз.

2-күн. Аралашма ачып, жагымсыз жыт чыгарып, көтөрүлүп чыгат. Эми бул аралашманы азыктандырабыз. Ал үчүн ага 2 аш кашык буудай унун салып, 50 миллилитр суу куюп, жакшылап аралаштырабыз. Аралашма банканын кайсы жерине чейин экенин сызып белгилеп коёбуз. Эгер аралашма көтөрүлбөсө анда суткасына 2 жолу азыктандырууга туура келет.

3-күн. Аралашма жогору көтөрүлүп, кайра ылдый түшкөнүн байкайбыз. Ага 50 грамм буудай унун, 50 миллилитр жылуу суу кошуп аралаштырып, оозун чүпүрөк менен бекем ороп, бир суткага тыныктырып коёбуз. Күчтүү камыр туруш даяр.

КАМЫР ТУРУШ

Артыкчылыктары:

Үй шартында, колдо бар азыктардан жасап алууга болот.

Камыр туруш менен ачытылган камырдан жасалган нан даамдуу болот жана жыты аңкып турат.

Камыр жасаган сайын андан бир муштумдай алып, жаңыртып туруу менен аны түбөлүккө колдонууга болот.

Биологиялык активдүү кошулмаларга, микро жана макроэлементтерге бай.

Камыр туруш табигый азыктардан жасалгандыктан ден соолукка пайдалуу:

- ▲ Нандын организмге сиңимдүүлүгүн арттырат.
- ▲ Ашказандагы, ичеги-карындагы айрым ооруларды жок кылууга жөндөмдүү.
- ▲ Организмдин стресске туруктуулугун жогорулатат.
- ▲ Уулуу заттарды айдап чыгат.
- ▲ Сөөк жана нерв системаларын чыңдайт.
- ▲ Тырмакты жана чачты бекемдейт.
- ▲ Кандагы холестеринди азайтат.

Кемчиликтери:

- ▲ Камыр туруш менен жасалган камырды өз убагында жасабаса ачып кетет да, нан кычкыл болуп калат.
- ▲ Камыр турушту үштүпөй, бөлмө температурасында сактоо керек.
- ▲ 7-8 күнгө чейин сактоого болот. Эскирип кетсе андан жасалган нандын сапаты да бузулат. Демек, жаңылоо керек болот.

ЗАМАНБАП АЧЫТКЫ

Артыкчылыктары:

- ▲ Дүкөндөрдө сатылат, кымбат эмес.
- ▲ Камырды 1 саатта ачытат (ачытуу эрежелери туура сакталган учурда).
- ▲ Узакка сакталат. Сактоо мөөнөтү 2 жылга чейин.

Кемчиликтери:

Ар кандай кошулмалар кошулуп, химиялык жол менен алынган азык.

Курамында грибоктор болгондуктан төмөндөгүдөй зыян алып келет:

- Иммуниетти начарлатат.
- Ууларды бөлүп чыгарат.
- Рахты жаратат.
- Тамак сиңирүү органдарынын иштешин начарлатып, ашказанда кычкылданууну жогорулатат, жараны пайда кылат.
- Кан тамырлардын кеңейишине алып келет.
- Боордо жана өттө ташты пайда кылышы мүмкүн.
- Кальций жетишсиздигин жаратат ж.б.

Бүжар РАИМКУЛОВА,
МАН платформасынан алынды

Ашкабак

Ашкабак башка жашылчаларга караганда өстүрүү жагынан такыр кыйынчылык алып келбеген, үрөн таштаса чыга берген, жер тандабаган өсүмдүк катарында экенин билебиз. Бирок күнүмдүк тамак-аш рационубузда анча деле көп пайдаланбайбыз. Сиздер менен рецепттин бөлүшөбүз.

Ден соолукка тийгизе турган пайдасы: Анда каныккан тоң майлар, холестерин жана натрий аз. Мындан тышкары, анда Е витамини (альфа токоферол), тиамин, ниацин, В6 витамини, фолий

кычкылы, темир, магний жана фосфор, тамак-аш булалары, А витамини, С витамини, рибофлавин, калий, жез жана марганец көп.

Ашкабак шорпосу Керектелүүчү азыктулук өнүмдөрү:

- ▲ Сабиз – 300 гр
- ▲ Сарымсак – 3/1 бөлүгү
- ▲ Ашкабак – 800 гр
- ▲ Пияз (100 гр) – 2 баш
- ▲ Өсүмдүк майы – 30 мл
- ▲ Жаңы үзүлгөн имбирь – 5 см
- ▲ Туз – 1 чай кашык
- ▲ 20-22% камкаймак – 100 мл
- ▲ Каймак – 100 гр.

Жашылчаларды жууп, тазалаңыз. Сабиздин ордуна ашкабактын жумшак бөлүгүн колдонсоңуз болот.

Отту бир аз кичирейтип, жашылчаларды 5-7 мүнөттөй аралаштырып бир аз майга кууруп аласыз. 1 литр ысык суу, сүргүчтөн өткөрүлгөн же тууралган имбирь жана бир аз туз кошуп, жашылчалар жумшаргыча 10-15 мүнөттөй бышырасыз. Жашылчаларды коюу масса болуп калгыча блендер менен майдалап (эгер блендер жок болсо, эзгич менен эссеңиз болот), камкаймак кошуңуз. Бул шорпого көк чөптөрдү же камкаймак кошуп берсек абдан даамдуу.

Платформа МААН

Жалал-Абад АКК 20 жашта

Жалал-Абад АККсы болуптур, Бүгүн ал 20 жашка толуптур. 20 жылда жасап өткөн жумушун, Китеп жазып чыгарып да коюптур.

Өлкөбүздө чоң реформа башталып, Колхоз-совхоз таркатылып ташталып. Айыл чарба жетим калган мезгилде, АКК келди ал чарбага баш багып.

Алар келип элге сабак беришти, Эл чарбасын көтөрүүгө киришти. Дыйканчылык, мал чарбасы, бакчылык, Болбой калса- ач калышын сезишти.

Бул кызматты түзгөн киши ким өзү, Надырбек деген агабыздын дал өзү. Аны менен кошо баштап алтоосу, Ичинде жок изденбеген жалкоосу.

ЖА АКК көп долбоор менен иштешип, Керек болсо канал курду тиштешип. Булар курган каналда суу акканда, Куруучулар баары калды тиктешип.

Учур чакта жетекчиси Сыргабек, Аны менен иштешкендер сөзгө бек. Мындан дагы командаңар бек болсун, Өлкөбүзгө тийген пайдаң көп болсун.

Базар-Коргон райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн башкы адиси
КР суу чарбасынын мыктысы: А. ТУРДУМАТОВ

Балдарды ойлогон чакан уюм бар

Мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын коомдогу орду бир аз да болсо белгиленип, өздөрүнүн башкалар сыяктуу эле бардык нерселерге укуктуу экендигин жана коом үчүн бул балдардын да салымы бар экендигин иш жүзүндө көрсөтө алдык десек жаңылышпайбыз...

«Эне-Мээрим» коомдук бирикмеси 2014-жылдын сентябрь айынан баштап Жалал-Абад облусунун Сузак районуна караштуу Барпы айыл аймагындагы Таштак айылында мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын күндүзгү калыптандыруу борбору болуп Мамлекеттик заказдын негизиндеги долбоордун каржылоосунда ачылган. «Эне-Мээрим» Коомдук Бирикменин алкагында «Ай-Нуру» калыптандыруу борбору ачылган. Бул борбор 3 жаштан 16 жашка чейинки балдарга психологиялык-педагогикалык, логопедия, балдардын дене өнүгүүсү үчүн тренажерлерди машыктыруу кызматтарын көрсөтүү жана баланын ата-энеси менен болуусун ата-энеге түшүндүрүү, кеңеш берүү максаты коюлган. Жалпы балдардын саны 45 балага жеткен. Балдарга кызмат көрсөтүү менен бирге мектептерге сунушталып, окуп билим алуусуна өбөлгө түзүлгөн учурлар да жок эмес.

Биздин 5 жылдык иш тажрыйбабыздан алып карасак, мүмкүнчүлүгү чектелген балдардын коомдогу орду бир аз да болсо белгиленип, өздөрүнүн башкалар сыяктуу эле бардык нерселерге

укуктуу экендигин жана коом үчүн бул балдардын да салымы бар экендигин иш жүзүндө көрсөтө алдык десек жаңылышпайбыз. Анткени бул борбор ачылганда 10 жаштагы Акжол Бакытбек уулу учурда териден буюм жасоочу цехте шакирт болуп эмгектенип жатат. Ошондой эле компьютердик курстарга акысыз окутуу менен балдардын өзүн-өзү камсыздоосуна өбөлгө түзүлүүдө.

Демек биз балдарды майып болуп калганда эмес, ага чейин алардын акыбалын аныктап алып калыптандыруу иштерин жүргүзүшүбүз керек экен.

«Туура тамактануу жөнгө салуу үчүн жергиликтүү азыктулуктөрдү өндүрүү системасын колдоо» долбоорунун алкагында «FSDS» (Туруктуу өнүгүүнүн сунуштары) уюму, Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы (ЖА АКК) тарабынан жүзөгө ашырылып жаткан «Эрте кийлигишүү» компонентин аткарып жатып ушундай пикирге келдик.

Мында, Барпы айыл аймагынын 5 айылынан аярлуу үй-бүлөлөрдөн 50 үй-бүлө тандалып алынган.

Максаты: 1-3 жаштагы балдарга атайын тестирлөө жүргүзүлүп, алардын өсүп-өнүгүүсүн баалайт. Эгерде ошол балдардын аң-сезиминде нормалдуу өсүү жүрбөй жатканы аныкталса, аларга тиешелүү жардамдарды көрсөтүшөт. Тактап айтканда эрте кийлигишүүгө муктаж баланы аныктап алуу, убагында жардам көрсөтүү, калыптандыруу максаттары коюлган.

Жалал-Абад Айылдык консультациялык кызматы атайын критерийлер жана кызыгуусуна карап, бул 13 үй-бүлөгө жашылча өстүрүү жана калган үй-бүлөлөргө тоок багуу боюнча тренингдер өтүлүп, аларга тоок жана жашылчалардын үрөнүн таркатып беришти. Бул балдарды туура жана пайдалуу тамактандыруу максатында үй-бүлөдө өндүрүлгөн азыктар менен тамактануусун, баланын денесинин өнүгүүсүн жөнгө салуу болуп эсептелет. Аткарылып жаткан жумуштарыбыздын балдарга тийгизген таасири жакшы болуп, аз да болсо баланын өнүгүүсүн, ден соолугунун чың болуп өсүшүнө жардамыбыз тийген болсо аракетиниздин текке кетпегенине кубанычтабыз.

ЖА АККнын консультанты Б.Качкынова «Туура тамактануу», «Үй-шартында сүт азыктарынан сыр жасоо» боюнча практикалык мастер-класстар өтүп берди. Ата-энелер окууда 20 мүнөттө даяр болуучу сырдын 2 түрүн, витаминдүү куруттарды жасоонун ыкмаларын

Ал жакта «Эрте кийлигишүү» программасы менен таанышып, тажрыйба алдым. Буйруса ал жактан алган тажрыйбаларымды биздин шартка жараша көнүктүрүп, иш алып барам деген пландарым бар.

Албетте өнүккөн мамлекеттерде адистер үчүн бардык шарттар түзүлгөн. Алар айыл жеринде эмес шаар жеринде биз аткарган жумуштарды аткарышат экен. Адистери үчүн бардык шарттар каралган, транспорт бөлүнүп берилген. Менин айтайын дегеним биз дагы ошондой шарттарга жетишип, балдарыбыздын өнүгүүсүнө шарт жараталы.

Себеби көпчүлүк үй-бүлөлөр элден тартынып мүмкүнчүлүгү чектелген балдарын бекитишип, сыртка алып чыгышпайт. Биз түшүндүрүү иштерин алыбыз жетишинче жүргүзүп жатабыз.

Биздин уюм балдарга дагы да жакындан жардам берүүсү үчүн, бизге психолог адис керек, адистери-биздин потенциалын жогорулатуу үчүн окуулар керек.

Нуржамал ШАБДАНОВА,
«Эне-Мээрим» аң-сезими өсүүсүндө өзгөчөлүгү бар балдардын ата-энелеринен түзүлгөн Коомдук Бирикменин жетекчиси, педагог.

ОБЪЯВЛЯЕМ ТЕНДЕР

SGP The GEF Small Grants Programme

ОЭФ «Нью Эко Форест» в рамках проекта «Восстановление популяций диких пчел кыргызской расы в прежнем ареале Дашманского заповедника через развитие местного пчеловодства в буферной зоне», финансируемой ГЭФ объявляет открытый тендер на поставку нижеследующих оборудования и услуг в Жалал-Абадскую область:

1) Дозатор для меда (Аппарат для фасовки меда).

2) Тары для расфасовки готовой продукции меда: 0,250 гр. (4000 штук), 0,500 гр. (3000 штук), и 1000 гр. (2000 штук).

Требования к участникам:

1. Юридические лица, Индивидуальные/Частные Предприниматели.
2. Наличие банковского расчетного счёта.
3. Опыт по доставке материалов и услуг

не менее 1 год.
4. Описать модели и марки каждого предложенного оборудования

Условия и сроки оплаты:

Оплата производится в течение 10 рабочих дней после поставки товаров путем перечисления или наличными на расчетный счет поставщика.

Коммерческие предложения с указанием сроков поставки в запечатанном

конверте, заверенном печатью организации на месте заклеивания конверта, должны быть доставлены в офис ОЭФ «Нью Эко Форест» по адресу: г. Жалал-Абад, ул. Б. Осмонова 116, до **16.00 ч. 30 декабря 2019** года или присылать по эл. почте на адрес newecoforest@rambler.ru

Дополнительная информация по телефону: 0772290465

«Элеттик аялдардын экономикалык укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү» программасы «Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы» коомдук фонду тарабынан 2018-2019-жылдар аралыгында аткарылды.

Программанын негизги максаты: БУУнун туруктуу өнүгүүнүн максаттары, Гендер боюнча улуттук стратегиялык документтерди жер-жерлерде аткаруу жана элеттик аялдардын экономикалык укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү болуп саналат.

Программа Баткен, Жалал-Абад, Ош облустарынын 12 районунда, 21 айылдык аймактарында аткарылды.

ПРОГРАММА АЛКАГЫНДА БИР НЕЧЕ ИШ-ЧАРАЛАР АТКАРЫЛДЫ:

Айыл өкмөт деңгээлинде

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын гендер, гендердик сезимтал бюджеттөө, пландоо боюнча потенциалын жогорулатуу.

Аялдардын потенциалын жогорулатуу

Гендердик теңчилик, ишкердикти пландоо, эсептөө, жергиликтүү ресурстарды сарамжалдуу пайдалануу боюнча потенциалын жогорулатуу.

Аялдардын лидерлигин арттыруу

Аялдардын чечим кабыл алуу процесстерине катышуусун арттыруу. Депуттар менен жолугушууларды өткөрүү.

"Ted-talks" форматында жолугушууларды өткөрүү.

Жыйынтыктар:

Аялдардын чечим кабыл алуу процесстерине катышуусун арттыруу:

► Пилоттук айыл өкмөттөрдүн башчылары, жооптуу катчылары, социалдык маселелер боюнча адиси, жергиликтүү кеңештин төрагалары, депутаттары, активисттер, лидер айымдар гендер боюнча лидерлик мектебинен өтүштү;

► 20 пилоттук айылдык аймактарында гендердик сезимтал бюджет жана пландар иштелип чыгып, айылдык аймактын стратегиялык документтерине киргизилди;

► Жергиликтүү Кеңештин депутаттарына тегерек столдор жана элдерге Коомдук угуулар өткөрүлдү;

► Жыйынтыгында пилоттук айыл өкмөттөрдөн жалпы 878 535 сом гендердик сезимтал иш-чараларды аткарууга бөлүндү;

► «Гендердик сезимтал иш-чараларды пландоо жана бюджеттөө» боюнча колдонмо иштелип чыкты.

Аялдардын потенциалын жогорулатуу

▲ Жалпы 649 аял жана 51 эркек кишилерден 65 өз ара жардамдашуу топтору түзүлдү;

▲ Өз ара жардамдашуу топторун түзүү, ишкердикти пландоо, ишкердиктин учетун жүргүзүү,

Аялдардын укуктарына басым жасаган программа ийгиликтүү аяктады

Гендердик теңчилик боюнча улуттук жана эл аралык нормалар (ТӨМ, CEDAW, Пекинская декларация и др), компост жасоо боюнча окуулар өткөрүлдү; ▲ 2-когортанын мүчөлөрүнө кондиционердик азыктарды даярдоо тренингдери өтүлдү; ▲ Ярмарка, Экспо-орго катышуулар уюштурулду; ▲ Аялдардын ортосунда спорттук иш-чаралар, футбол, жарманкелер өткөрүлдү; ▲ Айыл чарбасы тармагында кызмат көрсөтүүчүлөр боюнча справочник даярдалды.

Аялдардын лидерлигин арттыруу:

► 20 пилоттук айыл өкмөттөрдөн 80 активист айымдар – лидерлик жана гендердик тендештик боюнча тренингден өтүштү;

► Жогорку Кеңештин жана башка аялдардын Өкмөттүк эмес уюмдары менен жолугушуулар өткөрүлдү;

► Жогорку жана Жергиликтүү Кеңештин депутаттарынын гендер боюнча мыйзамдар жана гендердик сезимтал муниципалдык кызматтарды иштеп чыгуу боюнча жолугушуулар болду;

► 200 ашуун катышуучулар менен биргеликте Улуттук Элеттик аялдар күнү өткөрүлдү;

► «8-Март» Аялдардын эл аралык күнүнө карата «Women-Champ» форматында конференция өткөрүлдү, ийгиликтүү спикерлер "Ted-Talks" форматында өздөрүнүн ийгиликтери менен бөлүштү;

► Кыздар жана аялдарга карата зордук-зомбулукка каршы «16 күндүк акцияга» карата облустук конференция өткөрүлдү. Буга облустук мамлекеттик администрациясы, облустук прокуратура, облустук казыят, омбудсмендин өкүлү, орто мектептердин окуучулары, жогорку окуу жайлардын студенттери, окутуучулары катышты.

► Аялдарга карата көрсөтүлгөн зордук-зомбулуктарга каршы күрөшүү, стереотиптер менен күрөшүү маскатында футбол жана көргөзмө-жарманкелер, форум театрлар, куурчак театры өткөрүлдү. Ага жалпы 2000 ашуун элет тургундары катышты.

ПРОГРАММАНЫН ТААСИРИНЕН МИСАЛДАР:

Мавлянова Жийдегүл, Кашка-Суу айыл өкмөтүнүн депутаты:

Мен 2017-жылы жергиликтүү кеңешке депутат болуп шайландым. Жылда зордук-зомбулуктардын алдын алуу боюнча иш-чараларга жергиликтүү бюджеттен

акча бөлдүрүүгө идея берчүмүн. Бирок жылда колдоо болбойт эле.

Быйыл «Лидерлик-гендердик мектебине» катышканда бизге эксперттер мыйзамдарды толугу менен түшүндүрүп берди. Андан кийин бизде Жергиликтүү Бюджеттен 50 000 сом акча бөлүндү, ал каржатка биз төмөнкү иш-чараларды өткөрдүк:

1. Эзелер күнү.
2. «8-Мартка» карата «Биз лидер айымбыз»
3. Гендердик стереотиптер менен күрөшүү максатында ӨЖТ мүчөлөрү арасында футболдук таймашы.

Мансейитова Аймончок, Лейлек районунда караштуу Тогуз-Булак айылдык аймагындагы ӨЖТ лидери:

«Жогорку Кеңештин депутаттары жана ийгиликтүү аялдар менен жолугушуу бизге кошумча мотивация берди. Биз 5 ӨЖТ лидери 2020-жылы болуучу шайлоого өз талапкерлигибизди коелу деп жатабыз».

М. АЗИМЖАНОВА, программанын менеджеру

Программанын катышуучуларынын кирешесинин өзгөрүүсү.		
	Долбоордун башында (сом)	Долбоордун аягында (сом)
Баары	2 395 065	3 581 650
1 ӨЖТ га	40 203	61 946
ӨЖТнын 1 мүчөсүнө карата	3421, 5	5116, 6

«Жалал-Абад облусунун Ноокен жана Ала-Бука райондорундагы туура тамактанууну жөнгө салуу үчүн жергиликтүү азык-түлүктөрдү өндүрүү системасын колдоо» долбоору

Көргөзмөнүн көркүн ачкан өз ара жардамдашуу топтору

Жалал-Абад облусунун Ала-Бука районунда райондук деңгээлде көргөзмө-жарманке болуп өттү. Бул иш-чарага райондогу 7 айыл өкмөттүн дыйкандары, кооперативдердин мүчөлөрү, Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматынын (ЖА АКК)

өкүлдөрү катышты. Көргөзмө-жарманкеде дыйкандар тарабынан өндүрүлгөн айыл чарба азык-түлүктөрүн сатыкка алып чыгышты. Сүттөн даярдалган азыктар, жашылча-жемиштер, бал азыктары, кондитердик азыктар, дан азыктары, жүндөн даярдалган буюмдар көргөзмөгө коюлду.

Баса белгилеп айтып кетсек ЖА АКК аткарып жаткан FSDS «Туура тамактанууну жөнгө салуу үчүн жергиликтүү азык-түлүктөрдү өндүрүү системасын колдоо» долбоорунун алкагында түзүлгөн 15 өз ара жардамдашуу топторунун (ӨЖТ) алып чыккан азык-түлүктөрү көргөзмө-жарманкенин көркүн ачты. Алар алып чыккан азыктар басымдуулук кылды десек да болот. Топтордун продукциялары буга чейин сатыкка чыгарылып, таанылып калгандыгы байкалып турду. Бул топтор көбүнесе, жашылча-жемиштери, консерванган азыктар, кондитердик азыктар, сүт азыктарын алып чыгышты.

ЖА АКК туура тамактануу боюнча колдонмо материалдарын, китепчелерин, долбоордун жетишкендиктерин даңазалоо максатында алып чыкты. Буга дагы кошумча ЖА АККнын Ала-Бука райондук консультанты Масуда Мамбетова үй шартында «Сүттөн лимон сырын» даярдоо боюнча мастер класс өтүп берди. Мастер класска кызыккан айыл тургундары, сырдын рецептин жазып алышты. Сыр жасоого көбүнчө эркек кишилердин кызыкканы байкалды. Эч кандай кошулмасыз сырдан алынган сары суусу ден соолукка пайда экендиги

да белгиленип өттү. Ошол эле жерден жасалган сыр менен сары суусун сатып алып кетишти.

Жарманкеге Жалал-Абад облусунун губернаторунун орун басары, Ала-Бука району-

нун акими, айыл өкмөт башчылары жарманкени кыдырып көрүп, продукцияларын алып чыгуусу боюнча мыкты дыйкандарга, кооперативдерге анын ичинен ЖА АКК коомдук фондуна «Ыраазычылык кат» тапшырылды.

Бул иш-чаралар, жетишкендиктер FSDS «Туруктуу өнүгүүнүн сунуштары» уюму жана ЖА АКК менен биргеликте жүзөгө ашырылууда.

Н. МАМАСАЛИЕВА

“Мурда айылда ар ким өзүнө өзү агроном эле, адистер келип бирдеме үйрөтсө сен эмнени билесиң дейт элек. Көрсө жылдан-жылга жаңы технологиялар, маалыматтар жаңыланып тураарын, агрономдордун кеңеши баалуу экендигине карапайым эл да ишенип калды” дейт Ош облусунун Кара-Кулжа районунун Кашка-Жол айыл аймагына караштуу Тоготой айылынын тургуну Тиленбаева Чынаргүл эже.

Тоготой айылы башка айылдарга салыштырмалуу дыйканчылыкка кызыккан, ынтымактуу, уюшумдуу, жоопкерчиликтүү экендиги биринчи барганымда эле сезилген. Эң негизгиси өкмөттүн борборунда жайгашкан айыл.

Кара-Кулжа району тоолуу районго киргендиктен фермерлердин көпчүлүгү мал чарбасы менен алектенет. Ошол тоолуу айыл аймакка карабастан жашылча өстүргөн фермерлерди Тоготойдо да кезиктирүүгө болот. Биздин активдүү мүчөлөрүбүз Таштандын, Фариданын, Керимдин ийгиликтерин, аракеттерин белгилеп кетпесем болбойт.

Бул топтун ичинен суурулуп чыккан, өз ишин берилип аткарган Тиленбаева

Ар ким өзүнө агроном болчу...

Чынаргүл эже буга чейин жашылча өстүрүп жүргөндүгүн айтып сабактарга катышып жатты. Бир нече тренингдер өтүлгөн соң Чынаргүл эженин кызыгуусу артканы байкалды. Биз окуткан технологиянын баарын бирин да таштабай аткарган эже мурда парник жасабай даярын базардан алып жүргөн. Быйылдан тартып өз жашылча бакчасына парник жасап, көчөт өстүрүп, ашканын айылдагы фермерлерге сатууга да жетишкен. Чынаргүл эже долбоордон алган үрөндөрдү гана экпестен, жанына базардан көчөт жана үрөндөрдү алып, сээп түшүмүн салыштырып эгүүгө да жетишти. Биз тренинг баштаганбызда эле сапаттуу үрөн жана жаңы технологиялар, экологиялык таза түшүм жөнүндө айтып окутканбыз. Чынаргүл эже биз окуткан технология менен үрөндөрдү салыштырып, “өз көзү менен көрүп, өз колу менен жасаганга не жетсин” деп аябай кубанды.

Чынаргүл эженин айтымында:

Мындан ары да ЖА АКК менен кызматташууну үзбөйм. Мисалы, 1 түп помидордон мурда 1-3 килограммага чейин курту бар түшүм алсак алып, албасак ал деле жок эле. Ал эми быйыл бир түптөн жок дегенде 5 кг помидор андан да көп болду. Эң негизгиси курту жок, химиясыз, элдик ыкмаларды колдонуу менен жашылчаларды өстүрүүгө жетиштик. Мурда өзүмдү тажрыйбалуу дыйкан

катары эсептеп, баарын билем деп жүрсөм, окуулардан кийин айылдын көрүнүктүү күчтүү фермери болуп чыга келдим. Көрсө менин билгенден билбегеним көп тура. Мурда айылда ар ким өзүнө өзү агроном эле. Адистер келип бирдеме үйрөтсө сен эмнени билесиң дейт элек. Жылдан-жылга жаңы технологиялар, маалыматтар жаңыланып тураарына карапайым эл да ишенип калды. Буга чейин да көптөгөн долбоорлор келип, окууларды өткөргөн. Бирок практикалык жолдор менен көрсөтүлбөгөндүктөн, биз билгенди эле айтып жаткандай туюлчу. ЖА АККнын тренер-консультанты Иманов Алмаз бизге жашылчаларды өстүрүүнү Адан Яга чейин алиппени окуткандай кылып окутуп үйрөттү. Кийинки жылдары ЖА АККдан сапаттуу үрөндөрдү сатып алам. Себеби силердин ишкана биздин ишенимге кирди, үрөндөрүн кепилдик менен алабыз деп топтун мүчөлөрүнүн да кызыгуусу артты. ЖА АККны биздин айыл аймак жакындан, жакшы таанып калды.

Биз долбоордун максатына ылайык окутуп гана тим болбостон, кошумча азыктарды (диаммофос), сапаттуу үрөндөрдү таап берип жардамыбызды аябадык.

Бул ийгиликтер “Айыл чарбасынын өндүрүмдүүлүгүн жана тамак-ашты жакшыртуу” долбоорунунун алкагында жүзөгө ашты.

Алмаз ИМАНОВ,
ЖА АККнын консультанты

Дыйкандын сүйүнүчү

2011-жылы Ала-Бука Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы тарабынан Ажек айылында жарым ачуу калемпир эгүү боюнча сунуш киргизилген. Мында фермерлер менен Кореялык ишкерлер ортосунда келишим түзүлүп, кургаган жарым ачуу калемпирдин 1 килограм-

мын 60 сомдон алууну чечишти. Бирок Кореялык ишкерлер жарым ачуу калемпир кызара баштаганда килограммын 20 сомдон ала турган болуп ташып кете баштады. Ушул жылы 18-сентябрдан баштап тынымсыз жааган жамгырдын таасиринен улам Кореялыктар келбей жумуш токтоп калган болчу.

бышып бүткөн сентябрь айынын биринчи декадаларында биздин жана башка күнөсканасы бар фермерлердин үйүндө кайрадан помидор жана бадыраңдын экинчи түшүмү быша баштады. Биринчи түшүм сыяктуу, түшүмдү тамак-ашка пайдаланып, артканын базарларда кымбатыраак сатууга жетиштим.

2012-2015-жылдары башка Кореялык ишкер келип аз-аздан жарым ачуу калемпир эктирип жүрдү.

2017-жылы Ала-Бука райондук Айылдык Кеңеш Кызматы 1-Май Айыл Өкмөтүнүн Кара-Үңкүр жана Совет-Сай айылдарында «Кыргызстанда кадырлуу карылык» долбоорун аткарылып, элге кулпунай, тоок берип, күнөскана курулуп, ошондой эле карылардын үйүн жылуулап бергендиги жөнүндө уктук.

2018-жылы ЖА АКК уюму Ажек жана Айры-Там айылдарына FSDS «Тамактанууну жакшыртуу» долбоору менен кирип келишти. Натыйжада, Ажек айылында 10 даана жыгач, 1 темир күнөскана, Айры-Там айылында 1 темир күнөскана, ал эми эки айылда 2 жумуртка багытындагы тоокторду багуу топтору, 2 жашылча топ, 2 бакчылык боюнча топ, 3 мөмө-жемиштерди кургатуу боюнча, 2 консервация, 2 үрөндүк картошка боюнча топтору түзүлүп, жумуштар окуулар менен башталды. Жыгач күнөсканаларды куруп жаткан мезгилде күнөскана куруунун түрлөрүн анализдеп, жарым траншеялуу күнөскана курууну чечтик. Максатыбыз ушул күнөсканалардан эрте жазга сапаттуу жана жетилген көчөттөрдү өндүрүп алуу болду. Ага чейин күнөсканада да өсүүчү жашылчалардын көчөттөрүн даярдап, тез күндөрдө эгип, эртеги жашылчалардын түшүмүн алуу болчу.

Кеңешчи консультантыбыз Араббой аке Айыл Өкмөт башчылары менен сүйлөшүп, күнөсканаларды казып берүү жумушу бекер болуусун суранды. Экскаватор менен күнөсканалардын орду казылып берилди, куруу жумуштары апрель айында башталды.

Көчөт өндүрүүнү алдыңкы жылдар сыяктуу парниктерде улантылды.

Окууларда айтылгандай күнөсканаларга алгач күйгөн кык, топурак, күл, жалбырактар жана башка органикалык заттар менен 70-80-100 сантиметрге чейин толтурдук. Тамчылатып сугаруу системаларын ЖА АККнын адистери орнотуп беришти.

Күнөсканалардын орду казылганына байланыштуу пайдалуу аянттар 5x10 метрди түздү. Ошондой эле коңшулар менен даярдалган көчөттөрдү эктик жана биринчи болуп смалак (шпинат) ж.б. көк чөптөрдү өстүрүп алдык. Анын артынан бадыраң, томаттарыбыз бышып бизди кубандыра баштады.

Жыл ичинде бадыраң жана помидордон эки жолу мол түшүм алынып, 108 кг бадыраң, 126 кг томат өндүрүп алынды. Ошондой эле 18 кг бадыраң жана 25 кг томатты тамак-ашка пайдаландык. Андан тышкары 90 кг бадыраң, 101 кг томатты дыйкан базарында саттым. Бардыгы болуп 2018-жылы кетирилген каражаттарды чыгарып салганда 9000 сомдук пайда таптым.

2019-жылы күнөскананы эрте ишке түшүрүүнү чечтик. Жарым ачуу калемпирди 5 гектарга эгүү пландалганына байланыштуу мен күнөсканага бир гектарга жете турган көчөт өндүрүүнү чечтим. Алынган үрөндү апрель айынын акырында өндүрүп, күнөсканага эктим. Калемпир көчөттөрү апрель айынын ортосунда отургузууга даяр болду. Калемпир көчөттөрүнүн ортосуна эгилген бадыраң көчөттөрү гүлдөп, түшүм бере баштады. Стаканчаларда калемпир менен бир мезгилде өндүрүлүп эгилген то-

мат көчөттөрүм да жетилди. Тез арада калемпир көчөттөрүн 50 сотых аянтка эгип, калган көчөттөрдү башка фермерлерге саттым. Күнөскананын жарым аянтына помидор көчөттөрүн эгип карай баштадык. Күнөскананын ичине бош аянт калтырбайын деп смалак, пияз, сарымсак, укроп, райкан, кинза эктик.

Көп убакыт өтпөстөн эле бадыраңдар көзгө көрүнөрлүк түрдө чоңоюп, 1-май күндөрүнө калбастан түшүм берүүнү баштады. Ал эми помидорлор өтө жакшы түйүп, кызара баштаганда аябай кубандык. Көчөттөргө окууларда өтүлгөндөй маамиле жасалып, ар 2-3 күндө тамчылатып сугаруу системасы аркылуу сугарып жаттык. Керек эмес жалбырактарын жана шакчаларын алып, күнөскананын ичиндеги күнүмдүк температураны толук талапка ылайык режимде сактоого аракеттендик. Аялым Мавлюда жана келиндерим күнөскананын ичиндеги жумуштарды жүргүзүүнү толугу менен колго алышты.

Май-июнь айлары ичинде дээрлик ар бир түп бадыраң жана помидорлор 4-5 килограммдан түшүм берди. Үй-бүлөмдүн тамактануусуна 25 кг, андан сырткары 220 кг бадыраңды орточо 35 сомдон, ал эми 170 кг помидорду 40 сомдон Айры-Там, Шакафтар айылдарындагы базарларында саттым.

Июль айынын башында тамак-ашка колдонуу үчүн 14 түп помидор көчөтүн калтырып, башка көчөттөрдү саттык. Кайрадан стаканчаларда бадыраң көчөттөрүн өндүрүп, август айынын ортолорунда күнөскана ичин көчөттөр менен толтурдук. Ачык талаада помидорлор, бадыраңдар

мат көчөттөрүм да жетилди. Тез арада калемпир көчөттөрүн 50 сотых аянтка эгип, калган көчөттөрдү башка фермерлерге саттым. Күнөскананын жарым аянтына помидор көчөттөрүн эгип карай баштадык. Күнөскананын ичине бош аянт калтырбайын деп смалак, пияз, сарымсак, укроп, райкан, кинза эктик.

Күнөскана ичинен өндүрүлүп алынган калемпир бышып, кургатуу жумуштары улантылды. Бардыгы болуп 12 000 сомдук калемпир көчөттөрүн өндүрүп, андан 5000 сомдугун башка фермерлерге саттым. Бүгүнкү күндө 700 кг калемпирден 70 000 сомдук саттым жана 55 000 сом таза киреше алдым.

Күнөсканамдын ичиндеги бадыраң жана помидорлор дээрлик октябрь айынын акырына чейин түшүм берди. Бүгүнкү күндө көк чөптөрдү өстүрүп, тамак-ашка пайдаланып жатабыз. Бардыгы болуп болгону 0,5 сотых аянттагы күнөсканадан жыл ичинде, кетирилген каражаттарды чыгарып салганда таза 29 000 сом үй-бүлөмө киреше түштү. Көпчүлүк фермерлер менен маектешкенде, кээ бирлери бул көлөмдөгү кирешени 30-40 сотых ачык аянттан ала албагандыгын айтышат. Балдарым менен пландаштырып кыш мезгилинде кошумча экинчи күнөскананы курууну чечтик.

Мындан тышкары биздин Ажек айылында жаздын эрте келүүсүн эсепке алып, ЖА АКК түзгөн картошка өндүрүү кооперативи менен (2018) иштештик. Мында 6000 кг эрте бышуучу картошка үрөнүн алып келип, башка фермерлерге үрөн таркатуу менен алектендик. 2018-жылы өзүм 300 кг үрөндөн 4500 кг картошка өндүрүп саттым жана киреше таптым.

Негизинен айыл жеринде жашагандан кийин, түшүм өндүрүүнүн технологиясына илимий негизде жакындашып, жаңылыктарды коркпой колдонуп, эң негизгиси, "аракет кылса – береке болооруна" практика жүзүндө ишендим!

Жуманазар ТОЙЧИЕВ,
фермер

Эчки багуу береке алып келди

Апсарова Замира, Ноокен районунун тургуну. Эжеге 2018-жылы долбоор тарабынан сүт багытындагы эчки берилген. Коминтерин айылында атайын группа түзүлүп, мүчөлөрүнө долбоор тарабынан 7 баш эчки, 1 баш теке алынып берилди. Андан сырткары Жалал-Абад Айылдык консультациялык кызматынын мал чарба боюнча адиси жана жергиликтүү консультант Качынова Бурма эчкилердин оорулары, кантип багуу, кароо боюнча окууларды өтүп беришти.

Замира эженин айтуусунда:

Эчкини 3 адам болуп группалык деңгээлде алдык. Бир жыл төлүн алып, экинчи адамга өткөрүп берибиз. Биринчи кезекте мен алдым. Ушул жылдын февраль айында эчким 3 эм улак тууду. Бул эчки өтө тез көбөйөт экен. 6 айдан кийин эле дагы эгиз улак тууп берди. Сүтүн ичип жыргап эле калдык. Эчки багуу үйүбүзгө береке алып келди.

Үй-бүлөм боюнча айтсам:

3 балам бар. Жалпы 5 кишибиз. Мен 45 жаштамын. Өзүм ашказаным ооругандыктан эчки сүтүн такай ичип жатам. Биздин эчкилерге кызыккан кошуналар, фермерлер өтө көп. Мындан ары да биз бул долбоор менен иштешүүгө даярбыз. Долбоордон көп жакшы нерселерди алдым.

Мирлан МУРЗАКУЛОВ,
ветеринар-консультант

Выставка – Ярмарка с участием около 10 000 человек

Мы рады вам предоставить короткий отчет нашей Выставки-Ярмарки, которая прошла 25-26-27 октября.

Проведение Выставки-Ярмарки производителей и переработчиков органической и натуральной продукции стало традицией для Федерации Органического Движения (ФОД BIO KG) и гастрономическим праздником для жителей и гостей столицы. В этом году VIII Выставка-ярмарка производителей и переработчиков органической и натуральной продукции проходила на территории Кыргызского Национального Аграрного Университета 25-26-27 октября.

ЦЕЛЬ:

Поддержать развитие рынка органической продукции в Кыргызстане. Продвижение маркетинговых возможностей органических фермеров. Распространение идеи здорового питания.

ЗАДАЧИ:

▲ Предоставить возможность фермерам – производителям переходной к органической и натуральной продукции получить собственный опыт участия в Ярмарках;

▲ Предоставить возможность потребителям ближе познакомиться с органической продукцией, произведенной в Кыргызстане, в особенности в органических аймаках;

▲ Способствовать развитию культуры Ярмарок как одного из основных рыночных инструментов, продвигающего бренды и способствующего расширению круга долгосрочных партнерств.

В VIII Выставке-ярмарке органической и натуральной продукции приняли участие лучшие органические фермерские хозяйства переходного и органического статуса:

▲ Представители 10 органических аймаков

▲ 1 кооператив с органическим сертификатом (Иссык-Куль Органик)

▲ Представители общественного фонда «Жалал-Абадская региональная сельская консультационная служба»

▲ Представители сельских поставщиков услуг (лучшие практики проекта ПГАЭ)

▲ около 30 переработчиков

▲ 6 представителей компаний по сбыту и/или производству биопрепаратов

▲ Представители ремесленных изделий.

В отличие от предыдущих Ярмарок, в 2019 году органические фермеры составили основную долю участников Ярмарки (около 70%).

Выставку – Ярмарку посетило около 10000 человек.

Сильные стороны Ярмарки

Преимущества:

▲ возможность приобрести опыт участия в ярмарке для жителей отдаленных

сел. Фермеры-участники ярмарки отметили, что у них появилась надежда на успех органического производства, и выразили желание принять участие в последующих ярмарках.

▲ Смогли распространить информацию о своих продукциях.

Покупатели:

▲ Большой ассортимент продукции органическим и переходным статусом.

▲ разнообразие продукции, представленной сельчанами и переработчиками

▲ широкая представленность продукции, произведенной в Кыргызстане.

Поддержка

Международные структуры:

▲ Фонд Кристенсена

▲ Фонд Ага Хана

▲ ФАО

▲ Общественный Фонд FSDS

▲ И другие

Государственные структуры:

• Министерство Сельского хозяйства

• Кыргызский Национальный Аграрный Университет

• Кыргызагробеоцентр.

Участники ярмарки имели возможность приобрести чистые сухофрукты яблоки, абрикоса, сливы, полу горького перца высушенные при помощи солнечных сушилок автором которых является сама организация. Также посетителям были представлены разные учебные пособия, листовки распечатанные СКС Жалал-Абад. Один из консультантов отобранных в рамках проекта ПГАЭ 2 – Майрамбек Шаршенкулов, презентовал свой экологически чистый горный мед который добывает в высокогорных участках нашей республики. На ярмарке участвовали фермеры партнерских организации тоже. Например фермеры ОФ Био Сервис представили свой рис и информационные буклеты.

Во втором дне выставки – ярмарки, прошел тренинг о всемирной компании Honest Food IFOAM Global в котором участвовали Сельские Поставщики Услуг из Нарынской, Ысык-Кульской и Таласских областей, представителей из ОФ СКС Жалал-Абад и Био Сервис. Они продвигали идеи продвижения проблем фермеров на глобальный уровень используя платформу а также обменом успешных практик.

Асан АЛЫМКУЛОВ,
координатор проекта ФОД BIO KG.

Асгат ТОКТОСУНОВ,
консультант СКС Жалал-Абад

Ассортимент, объем и продажа продуктов Органических аймаков, выставленных на VIII Выставке-ярмарке.

Продукт	Объем, тонна	Продано, тонна	Цена на выставке	Рыночная цена	Итого в сомах
Картофель	32	25,2	10-15 KGS/kg	10-12 KGS/kg	302 400
Морковь	1,2	1,2	20-30 KGS/kg	15-25 KGS/kg	32 400
Капуста	0,7	0,5	30-50 KGS/kg	20-35 KGS/kg	20 000
Чеснок	1,1	0,9	100-150 KGS/kg	80-130 KGS/kg	135 000
Яблоко	6,5	6,5	30-80 KGS/kg	25-80 KGS/kg	455 000
Груша	0,5	0,5	70-100 KGS/kg	30-80 KGS/kg	80 000
Сухофрукты	0,48	0,41	60-600 KGS/kg	25-400 KGS/kg	140 000
Молочные продукты	1,3	1,1	20-350 KGS/kg	20-300 KGS/kg	180 000
Ждемы, варенья	1,9	1,6	100-300 KGS/kg	100-300 KGS/kg	300 000
Войлочные изделия			Продано на 120 000		Продано на 120 000
Мёд	0,47	0,257	200-350 KGS/kg	200-350 KGS/kg	77 000
Итого:					1.841.800

Взяты 10 первых позиций по объему (не включая другие продукты)

Empowered lives.
Resilient nations.

НЬО-ЭКО-ФОРЕСТ

Жапайы аарылардын токойлорду калыбына келтирүүдөгү орду

Кыргызстандын жаратылышы абдан кооз. Тоолуу аймак болгондуктан климаттык шарты, ландшафты жана гидрогеологиялык абалы региондор боюнча ар түрдүү жана бири-биринен кескин айырмаланып турат. Ушул жаратылыштын комплекстеринин бири болуп тоо беттерин ар кандай көчкү, бузулуулардан сактап жана сууларды башкарып элге, жерге жеткизип келе жаткан токой тилкелери болуп саналат.

Түндүк тарапта ийне жалбырактуу токойлор менен бийик чокулуу аскалардагы мөңгүлөр үстөмдүк кылса, түштүк тарабы ысык келип, батыш Тянь-Шань тоо кыркаларында жаңгак - мөмө токойлору орун алып, Памир-Алай тарабында арча токойлору кеңири тарап көздүн жоосун алат.

Илгертен эле кыргыз эли көчмөн турмушта жашап, мал кармап, жаратылыштын бул касиеттүү көрүнүшүнө анча көңүл бурбай келген. Мына ошонун кесепетинен жаратылыш жабыркап, азыркы күнгө чейин калыбына келе албай жатат.

Кыргыз жергесинин табиятын калыбына келтирүү жана сактап калуу максатында Бириккен Улуттар Уюмунун Өнүктүрүү Программасы аркылуу аткарылган, Глобалдык экологиялык фондунун Чакан гранттар программасы (БУУӨП ГЭФ ЧГП) үзүрлүү көмөк көрсөтүүдө. Бул программанын көмөк көрсөткөн багыттарынын бири болуп жоголуп бара жаткан жан-жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү сактоо менен биотүрдүүлүктү сактап калуу.

Адамдардын жаратылышка тийгизген терс мамилесинин натыйжасында планетабызда өсүмдүктөр менен жаныбарлардын миңдеген түрлөрү жок болуп кетиши мүмкүн. Бул процессти токтотуу абзел! Себеби биологиялык ар түрдүүлүктүн мындан ары азайышы экосистемалардын туруктуулугунун бузулушуна алып келет.

Кыргыз Республикасында 22 экосистема бар, анын ичинен жаңгак мөмө, мисте жана бадам токойлору өзүнүн курамына эндемикалык жана жоголуп бара жаткан өсүмдүктөрдү камтыйт. Бул токойлор мамлекет үчүн чоң экономикалык ресурс болуп кызмат кылат.

Эндемикалык жана жоголуп бара жаткан өсүмдүктөрдү сактап калууда жапайы жана бакма аарылардын орду абдан чоң. Кыргызстандын түштүгүндө 180ден ашуун дарак, бадал өсүмдүктөрүн кездештирүүгө болот. Булардын көпчүлүгү аарылардын жардамында чаңдашат, демек бул өсүмдүктөрдүн көбөйүүсү, биотүрдүүлүгү, мөмө берүүсү дегеле жашоосу аарылардан көз

каранды, ал эми өсүмдүксүз адамдын жашоосун элестетүү кыйын.

Кыргызстанда орус көчмөндөрү келип бакма бал аарычылыкты үйрөткөнгө чейин эле жөнөкөй ыкма менен бал өндүрүү жүрүп турган. Ал мезгилдерде жергиликтүү жашоочулар жапайы аарылардын балын пайдаланышкан жана жергиликтүү базарларга (Андижанга чейин) алып чыгышкан. Жапайы аарылар тоо таштардын арасында,

Биздин Жалал-Абад жергесинде ушул программанын колдоосу аркылуу Сузак, Базар-Коргон, Аксы, Ала-Бука жана Чаткал райондорунда өсүмдүктөрдү жана жаныбарларды калыбына келтирүү боюнча долбоордук иш-аракеттер жүрүп жатат. Ушул иш-аракеттердин бири болгон "Нью-Эко-Форест" коомдук экологиялык фонду жүргүзүп жаткан "Аарычылыкты өнүктүрүү үчүн, Дашман ко-

ругунун аймагында Кыргыз расасындагы жапайы аарыларынын популяциясын жергиликтүү жамааттардын колдоосу менен калыбына келтирүү" долбоорун Базар-Коргон районунун Дашман мам-

чириген көңдөй дарактардын ичинде жашап, жергиликтүү климатка абдан ыңгайланышып калган. Бул аарыларды азыр да кездештирүүгө болот. Жерлердин аттары да коюлуп азыркы күнгө чейин аталып келет. Буга далил катары Дашман коругуна караштуу "Аары-Таш" участкасы.

Азыркы мезгилде жапайы кыр-

гыз бал аарысынын саны антропогендик таасирдин астында кескин кыскарып, адам жетүүгө кыйын участкаларда гана кездештирүүгө болот. Ошондуктан аларды сактап калуу иш-чараларын өз убагында жүргүзбөсө, кийин кеч болуп калаары бышык.

Андан сырткары жергиликтүү жашоочуларды бакма аарычылыкты өнүктүрүүгө жана жогорку сапаттагы бал өндүрүүгө, жергиликтүү базарда сатууну көздөйт.

Биринчи кезекте долбоордун календардык жумуш планына ылайык жапайы аарылардын жай-

Жапайы бал аарысына уя даярдоо

лекеттик коругунда ишке ашырылып жатат.

Долбоордун негизги максаты: жапайы аарыларга шарт түзүп аларды көбөйтүү менен курт-кумурскалар менен чаңдашкан кызыл китепке киргизилген өсүмдүктөрдүн биотүрдүүлүгүн сактап калуу жана жакшыртуу.

Андан сырткары жергиликтүү жашоочуларды бакма аарычылыкты өнүктүрүүгө жана жогорку сапаттагы бал өндүрүүгө, жергиликтүү базарда сатууну көздөйт.

Биринчи кезекте долбоордун календардык жумуш планына ылайык жапайы аарылардын жай-

гашкан орду аныкталып, аларды сактап калуу максатында көп жумуштар аткарыла баштады.

Жапайы аарыларга шарт түзүүдө атайын борттук аары багуу методдордун негизинде аарыларды кароо да каралган. Ал үчүн жапайы аарыларга табигый жашоого ыңгайлаштырып табигый уялар жасалууда.

Бул уялар жапайы аарыларды калыбына келтирүүдөгү кызматы абдан чоң. Бардыгы болуп 15тен ашуун уя жасалып, алар аарылар кыштаган аянттарга орнотулат.

Андан сырткары жергиликтүү жашоочулар менен бирдикте бакма аарычылыкты өнүктүрүү максатында атайын тажрыйба участогу түзүлдү.

Бакма аарычылыкты өнүктүрүү

Адистердин айтуусунда аарылардын таасири астында чаңдашуу жакшы болсо дарак жана бадалдардын түшүмдүүлүгү 40% чейин жогорулайт. Албетте бул процесс алардын кайра калыбына келүүсүнө шарт түзөт.

Фонддун миссиясы: жергиликтүү жашоочулардын арасында экологиялык идеяларды пропагандалоо, жаратылыш объектилерин коргоо-до жана калыбына келтирүүдө уюштуруу жумуштарын алып баруу, андан сырткары адамдардын арасында жаңы экологиялык ой толгоолорду пайда кылуу жана региондогу экологиялык абалды оңдоо болуп эсептелет. Андан сырткары Кыргызстанда экологиялык бейпилдикти сактоого көмөк көрсөтүү жана жергиликтүү калктын жашоо турмушун оңдоосуна, жакырларды колдоо максатын көздөйт.

"Нью-Эко-Форест" коомдук экологиялык фонду жүргүзүп жаткан долбоордук иш-чаралар Кыргызстандагы БУУӨП ГЭФ Чакан гранттар программасынын "Жергиликтүү жамааттардын деңгээлинде экосистеманы жана ландшафттарды сактоо" багытына туура келет. Жалпы аянты 7958 га болгон Дашман ко-

ругунда жапайы аарыларды калыбына келтирүү менен 70тен ашуун дарак, бадал пордаларынын жана 40тан ашуун чөп өсүмдүктөрүнүн өсүүсүнө жакшы шарт түзүлөт. Анын ичинде кызыл китепке кирген, жоголуп бара жаткан өсүмдүктөрдү да кездештирүүгө болот.

Ушундай долбоорлор кыргыз жергесинде көбөйө берсе экен

деген үмүттөбүз. Ушуга окшогон долбоорлорду иш жүзүнө ашыруу менен жергебиздин көркүнө-көркөшүп, жаратылыш байлыктарын сактоого өз салымыбызды кошуп жатабыз.

Өмүрбек КОЖОШЕВ,
долбоордун жетекчиси